HELDER OP SCHOOL

HANDREIKING MIDDELENBELEID

IN HET MBO

Inhoud

1. Inleiding **3**

2. Beleid maken **4**
2.1 Stappenplan 4
2.2 Checklist middelenvrije mbo-instelling 9
2.3 Voorbeeldreglement middelengebruik 10
2.4 Nicotinevrije onderwijsinstelling 12

3. Richtlijnen en adviezen **14**
3.1 Richtlijnen voor het opstellen van middelenbeleid 14
3.2 Advies voor alcohol-, drugs- en medicijnbeleid voor medewerkers 21

4. Wet- en regelgeving **22**

5. Dealen binnen de onderwijsinstelling **23**

6. Meer informatie en ondersteuning **24**

1. Inleiding

Het mbo is een belangrijke omgeving waarin studenten zich ontwikkelen, een beroep leren en steeds zelfstandiger worden. Een duidelijke en eenduidige aanpak van nicotine-, alcohol- en drugsgebruik draagt bij aan een gezonde en veilige leer- en werkomgeving. Daarbij gaat het niet alleen om regels voor studenten, maar ook om afspraken voor medewerkers, bezoekers en andere betrokkenen.

Deze handreiking helpt mbo-instellingen bij het ontwikkelen, uitvoeren en evalueren van beleid rond middelenpreventie. Goed middelenbeleid maakt duidelijk welke normen en regels binnen en rondom de instelling gelden, hoe deze worden gecommuniceerd en gehandhaafd en wie waarvoor verantwoordelijk is. Denk bijvoorbeeld aan afspraken over roken en vapen op en rond het terrein, alcoholgebruik tijdens onderwijsactiviteiten en het handelen bij signalen of incidenten rond middelengebruik.

Beleid is een van de vier pijlers van Helder op School. Binnen Helder op School wordt middelenpreventie instellingsbreed aangepakt vanuit vier samenhangende pijlers: 1) beleid, 2) educatie, 3) signaleren en begeleiden en 4) de omgeving van de student. Door aandacht te besteden aan zowel individuele studenten als aan de regels, normen en de omgeving, kan de mbo-instelling bijdragen aan het voorkomen van middelengebruik.

Aan de slag met deze handreiking
Deze handreiking helpt mbo-instellingen om middelenbeleid stapsgewijs vorm te geven of bestaande afspraken aan te scherpen.

De handreiking bevat:
- een stappenplan voor het ontwikkelen en invoeren van middelenbeleid;
- een checklist voor een middelenvrije mbo-instelling;
- een voorbeeldreglement met regels over middelengebruik;
- praktische handvatten voor een nicotinevrije instelling;
- richtlijnen en adviezen over nicotine, alcohol en drugs, handhaving en het omgaan met overtredingen;
- informatie over relevante wet- en regelgeving.
- adviezen over dealen op de instelling en mogelijkheden voor ondersteuning.

2. Beleid maken

2.1 Stappenplan

Goed middelenbeleid ontstaat niet in één keer. Het vraagt om voorbereiding, betrokkenheid van studenten en medewerkers, duidelijke communicatie en regelmatige evaluatie. Onderstaand stappenplan helpt de mbo-instelling om bestaande afspraken te beoordelen en beleid te ontwikkelen, in te voeren en te borgen. De stappen kunnen ook worden gebruikt om bestaand beleid te actualiseren.

Stap 1 Breng de huidige situatie en actiepunten in kaart

Inventariseer de huidige afspraken

Breng in kaart welke afspraken binnen de instelling gelden voor nicotine-, alcohol- en drugsgebruik. Denk bij nicotine aan roken, vapen en het gebruik van nicotinezakjes (snus). Gebruik hiervoor de checklist in paragraaf 2.2.

Formuleer een doelstelling

Beschrijf wat de instelling met het middelenbeleid wil bereiken en wat een middelenvrije mbo-instelling betekent. Een duidelijke doelstelling geeft richting aan de keuzes die later in het proces worden gemaakt.

Voorbeeld van een doelstelling
Wij zijn een mbo-instelling waar studenten, medewerkers, bezoekers en andere betrokkenen geen nicotine, alcohol of drugs gebruiken in de gebouwen, op de terreinen en tijdens onderwijsactiviteiten waarbij studenten aanwezig zijn.

Bepaal bij het formuleren van de doelstelling onder meer:
- welke regels voor studenten, medewerkers en bezoekers gelden in de gebouwen en op de terreinen van de instelling;
- welke regels gelden tijdens introducties, excursies, feesten, studiereizen en andere activiteiten buiten de instelling;
- welke regels gelden voor medewerkers tijdens onderwijsactiviteiten;
- hoe wordt omgegaan met roken en vapen direct buiten het terrein, bijvoorbeeld bij de ingang of in de omliggende buurt.

Bepaal de actiepunten

Vergelijk de bestaande afspraken met de doelstelling van de instelling. Bepaal vervolgens op welke onderdelen het beleid moet worden ontwikkeld, verduidelijkt of aangescherpt. Gebruik hiervoor de checklist in paragraaf 2.2.

Voorbeelden van actiepunten zijn:
- afspraken maken over middelengebruik tijdens introducties, excursies, feesten, studiereizen en andere activiteiten;
- een handhavingsplan opstellen waarin staat wie toezicht houdt op de afspraken, hoe de handhaving is geregeld, welke sancties gelden bij overtredingen en wie deze uitvoert.

Tips

- Vermijd uitzonderingen. Uitzonderingen kunnen de regels onduidelijk maken en de handhaving bemoeilijken.
- Stem afspraken af met andere gebruikers van de locatie, als die er zijn.
- Ga na of de gemeente aanvullend beleid heeft voor roken en vapen rondom onderwijsinstellingen.
- Informeer naar het beleid van andere mbo-instellingen in de omgeving. Dit kan aanvullende actiepunten opleveren.

Stap 2 Zorg voor draagvlak

Betrek belanghebbenden vanaf het begin

Het college van bestuur of de directie neemt het initiatief en is vanaf het begin nauw betrokken. Het creëren van draagvlak bij studenten, medewerkers en medezeggenschapsorganen is een belangrijke stap. Dit kan weerstand voorkomen en maakt de invoering en handhaving van het beleid uiteindelijk gemakkelijker.

Inventariseer de meningen

Breng de meningen, vragen en bezwaren van medewerkers, de studentenraad, de ondernemingsraad en andere betrokkenen in kaart. Dit kan bijvoorbeeld met een korte enquête, individuele gesprekken of gezamenlijke overlegsessies. Vraag ook naar ideeën en mogelijke oplossingen om de doelstellingen van het beleid te realiseren.

Doe een voorstel voor nieuwe afspraken

Zoek steun voor nieuwe of aangescherpte afspraken bij medewerkers, de studentenraad en de ondernemingsraad. Het helpt om daarbij duidelijk te zijn, bezwaren serieus te nemen, maar waar nodig wel tegenargumenten te geven. Maak duidelijk dat de mbo-instelling een pedagogische en beschermende omgeving is voor studenten, waarin het gebruik van nicotine, alcohol en drugs niet thuishoort.

Zorg voor een positieve formulering

Spreek bij voorkeur van een "middelenvrije onderwijsinstelling" in plaats van een "nicotine-, alcohol- en drugsverbod".

Organiseer een startbijeenkomst

Breng in kaart wie zich wil inzetten om het beleid tot een succes te maken en nodig alle belangrijke betrokkenen uit voor een startbijeenkomst. Draagvlak creëren is een continu proces. Betrek daarom ten minste iemand namens het onderwijzend personeel, het ondersteunend personeel, de studentenraad en de ondernemingsraad.

Aangezien communicatie een rol gaat spelen, is het goed om ook de marketing- en communicatie afdeling vanaf het begin te betrekken.

Stap 3 Maak een plan en verdeel de taken

- Formuleer voor de startbijeenkomst een expliciete doelstelling. Om welke actiepunten gaat het?
- Stel een werkgroep samen die de ontwikkeling en invoering van het beleid coördineert.
- Wijs een coördinator aan die het eerste aanspreekpunt is voor studenten, medewerkers en andere betrokkenen.
- Bespreek welke acties nodig zijn, wie waarvoor verantwoordelijk is en binnen welke termijn de acties worden uitgevoerd.
- Formuleer de actiepunten waar mogelijk SMART: specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdgebonden.
- Maak tijdens de startbijeenkomst een planning op hoofdlijnen. Spreek af dat de coördinator samen met de werkgroep een concreter plan maakt en de voortgang bewaakt.
- Plan vervolgbijeenkomsten waarin de werkgroep de stand van zaken kan terugkoppelen, ideeën kan voorleggen en eventuele knelpunten kan bespreken.

Stap 4 Communiceer over het beleid

Goede communicatie vergroot de bekendheid en uitvoerbaarheid van het beleid. Informeer medewerkers, studenten, ouders/verzorgers en andere betrokkenen voordat de nieuwe of aangescherpte regels ingaan.

Medewerkers

Medewerkers hebben een belangrijke voorbeeldfunctie. Het is daarom belangrijk dat zij niet roken, vapen of alcohol drinken in het bijzijn van studenten. Daarnaast spelen zij een belangrijke rol bij het signaleren en bespreekbaar maken van risicovol of problematisch middelengebruik. Zorg dat zij weten hoe de signalerings- en zorgstructuur is ingericht en bij wie zij met signalen terechtkunnen.

Mogelijke manieren om medewerkers te informeren zijn:

- Een e-mail over de voorgenomen afspraken en bijbehorende actiepunten.
- Een informatiebijeenkomst.
- Uitleg of scholing over het signaleren en bespreken van middelengebruik en de beschikbare ondersteuning.

Studentenraad en ondernemingsraad

Informeer de studentenraad en de ondernemingsraad over het voorgenomen beleid, de actiepunten en de voortgang. Dit kan door middel van een mail of een mondelinge toelichting van de directie.

Ouders/verzorgers

Ouders/verzorgers zijn belangrijk voor het draagvlak voor een middelenvrije onderwijsinstelling. Het is voor hen belangrijk om te weten wat de visie van de onderwijsinstelling is, wat de geldende regels zijn en welke afspraken er zijn gemaakt. Ouders kunnen het beleid ondersteunen door de regels te respecteren en tegenover hun kind duidelijk te maken dat zij de regels onderschrijven. Dat geldt ook bij een overtreding van een student. Op het mbo zijn ook studenten onder de 18 jaar aanwezig. Maar ook het informeren van ouders van studenten van 18 jaar of ouder creëert extra draagvlak.

Gebruik voor algemene informatie bijvoorbeeld een brief, nieuwsbrief of een ander bestaand communicatiemiddel. Vermeld bij wie ouders/verzorgers terechtkunnen met vragen of opmerkingen.

Studenten

Informeer studenten over het middelenvrij zijn van de onderwijsinstelling. Dit kan bijvoorbeeld via de studentenraad, de website of mentor/coach.

De buurt

Een rook- en vapevrij terrein kan ertoe leiden dat studenten direct buiten het terrein gaan roken of vapen. Hierdoor kan overlast ontstaan en blijft nicotinegebruik zichtbaar. Betrek de buurt bij deze knelpunten en zoek gezamenlijk naar oplossingen. Voorkom dat overlast belemmerend werkt voor het draagvlak. Zie paragraaf 2.4 (Nicotinevrije onderwijsinstelling) voor tips.

Stap 5 Maak een realistische planning en voer het beleid in

Bepaal wanneer de verschillende activiteiten worden uitgevoerd en wanneer het nieuwe of aangepaste beleid ingaat.

- Houd rekening met eventuele vaste momenten in een onderwijsjaar voor het aanpassen van het schoolbeleidsplan, de studiegids, de website en mailingen c.q. berichtgeving naar ouders/verzorgers en studenten.
- Neem in de planning ook op met wie de nieuwe afspraken besproken moeten worden en welke geledingen moeten instemmen.
- Reserveer voldoende tijd om een handhavingsplan te maken.

Informeer alle betrokkenen bij het ingaan van het beleid.

Stap 6 Evalueer en stel bij

Plan bij de invoering direct een eerste evaluatiemoment en spreek af hoe vaak het beleid daarna wordt geëvalueerd. Is de invoering volledig gelukt? Zijn er aandachtspunten? Moet er iets bijgesteld worden? Lukt de handhaving van de afspraken en het beleid?

Vignet Gezonde School

Het vignet Gezonde School is een kwaliteitskeurmerk voor onderwijsinstellingen die werken aan het verbeteren van de gezondheid en het welzijn van hun studenten.

Mbo-instellingen ontvangen het vignet door te voldoen aan de combinatie:

- **'Werken aan de basis':** hiermee werken instellingen eerst aan het creëren van overzicht, draagvlak en een positief, inclusief schoolklimaat voordat zij met gezondheidsthema's aan de slag gaan.
- **"Minimaal drie gezondheidsthema's"**: alle 10 de gezondheidsthema's van Gezonde School tellen mee, al verschillen de thema's inhoudelijk per onderwijstype.

Het gezondheidsthema roken-, alcohol- en drugspreventie behaal je als je 100% van de kernacties van het thema kunt uitvoeren. Dit betekent dat de onderwijsinstelling alle vier de pijlers - beleid, omgeving, educatie en signaleren, voldoende heeft ingevoerd.

Bekijk Vignet Gezonde School en Roken, alcohol- en drugspreventie in het mbo voor de actuele voorwaarden.

2.2 Checklist middelenvrije onderwijsinstelling

Met middelen bedoelen we in deze checklist tabak, vapes, andere nicotineproducten, alcohol en drugs.

Regels en afspraken

Heeft de mbo-instelling…

- ☐ zichtbaar gemaakt dat het onderwijsterrein rook- en vapevrij is, bijvoorbeeld met borden en stoeptegels?
- ☐ schriftelijk vastgelegd welke regels gelden voor middelengebruik in de onderwijsgebouwen en op het onderwijsterrein?
- ☐ vastgelegd dat alle activiteiten die de instelling organiseert middelenvrij zijn, ook als ze buiten het onderwijsterrein plaatsvinden? Denk aan introductieactiviteiten, ouderavonden, excursies, meerdaagse reizen, vergaderingen en diploma-uitreikingen.
- ☐ vastgelegd dat deze afspraken gelden voor studenten, medewerkers, ouders/verzorgers en andere betrokkenen?
- ☐ vastgelegd dat studenten, medewerkers en andere betrokkenen niet onder invloed van alcohol of drugs aan het onderwijs of aan onderwijsactiviteiten mogen deelnemen?

Handhaving

Heeft de mbo-instelling…

- ☐ in een handhavingsplan vastgelegd hoe het middelenbeleid wordt gehandhaafd?
  Denk hierbij aan:
  - wie toeziet op de naleving van de regels;
  - hoe wordt gehandeld bij een vermoeden van middelengebruik door studenten of medewerkers;
  - hoe medewerkers handelen wanneer zij gebruik door studenten constateren;
  - welke maatregelen volgen bij overtredingen en hoe ondersteuning wordt aangeboden;
  - wanneer en door wie ouders/verzorgers worden betrokken bij zorgen over middelengebruik of overtredingen door hun kind.

Signaleren en ondersteunen

Heeft de mbo-instelling…

- ☐ ervoor gezorgd dat medewerkers signalen van middelengebruik kunnen herkennen en het gesprek hierover kunnen voeren met een student en/of diens ouders/verzorgers?
- ☐ deskundigheidsbevordering verzorgd voor medewerkers over het signaleren en bespreken van middelengebruik?
  - is vastgelegd dat deze deskundigheidsbevordering regelmatig herhaald wordt?
  - is deze deskundigheidsbevordering opgenomen in het persoonlijk ontwikkelingsplan van medewerkers?
- ☐ een signalerings- en zorgstructuur waarin aandacht is voor middelengebruik?
- ☐ geregeld dat studenten en medewerkers die willen stoppen met roken of vapen informatie krijgen over passende ondersteuning?

Communicatie

Heeft de mbo-instelling…

- ☐ ervoor gezorgd dat studenten, medewerkers, ouders/verzorgers en andere betrokkenen de regels kennen en weten waar zij deze kunnen terugvinden?
- ☐ vastgelegd hoe ouders/verzorgers jaarlijks worden geïnformeerd over nicotine, alcohol en drugs?
- ☐ vastgelegd hoe nieuwe studenten en medewerkers worden geïnformeerd over het middelenbeleid?
- ☐ vastgelegd welke preventieactiviteiten over nicotine, alcohol en drugs worden aangeboden, in welke leerjaren deze plaatsvinden en wie verantwoordelijk is voor de uitvoering?
- ☐ de keuze van preventieactiviteiten afgestemd met een preventiedeskundige van de GGD of een instelling voor verslavingszorg, zodat de effectiviteit samen goed is beoordeeld?

2.3 Voorbeeldreglement middelengebruik

Uitgangspunten

Onze mbo-instelling wil bijdragen aan een gezonde en veilige leer- en werkomgeving voor studenten en medewerkers. Daarom gelden er regels over het gebruik van nicotine, alcohol en drugs.

De regels gelden voor iedereen die binnen de instelling aanwezig is of deelneemt aan een activiteit van de instelling, onder wie studenten, medewerkers, ouders/verzorgers en bezoekers.

De regels gelden:

- in alle gebouwen van de instelling;
- op alle bijbehorende terreinen;
- tijdens lessen en andere onderwijsactiviteiten;
- tijdens introducties, excursies, feesten, studiereizen, diploma-uitreikingen en andere activiteiten die door of onder verantwoordelijkheid van de instelling worden georganiseerd. In dit reglement noemen we deze activiteiten 'onderwijsactiviteiten'.

Roken, vapen, snus en nicotinezakjes

- In de gebouwen en op de gehele terreinen van de instelling wordt niet gerookt of gevapet.
- Tijdens onderwijsactiviteiten wordt niet gerookt of gevapet.
- Het bezit en gebruik van snus en nicotinezakjes is tijdens onderwijstijd en onderwijsactiviteiten niet toegestaan.

Alcohol

- Tijdens onderwijstijd en onderwijsactiviteiten wordt geen alcohol gebruikt en is niemand onder invloed van alcohol.

Cannabis en overige drugs

Met cannabis wordt bedoeld: wiet, marihuana, hasj en producten waarin cannabis is verwerkt. Onder overige drugs vallen middelen die onder de Opiumwet vallen, waaronder cocaïne, xtc, amfetamine, GHB en recreatief lachgas.

- Tijdens onderwijstijd en onderwijsactiviteiten is men niet onder invloed van cannabis of overige drugs.
- Deze regels gelden ook voor medicijnen of middelen, zoals Ritalin of Concerta, welke niet aantoonbaar in het belang van de gezondheid worden gebruikt.

Bij overtreding van de regels

Wanneer een student de regels overtreedt, gaat de instelling met de student in gesprek. De instelling bepaalt welke maatregelen passend zijn bij de ernst van de overtreding en bij eventuele herhaling.

Ouders/verzorgers worden betrokken voor zover dat passend en toegestaan is. Bij meerderjarige studenten gebeurt dit in beginsel met toestemming van de student.

Dealen

Onder dealen verstaan we het verkopen, afleveren of verstrekken van drugs aan anderen. Ook gratis uitdelen valt hieronder.

- Dealen is niet toegestaan in de gebouwen, op de terreinen of tijdens onderwijsactiviteiten.
- Wanneer er sprake is van handel (dealen) in cannabisproducten en/of andere drugs, schakelt de schoolleiding de politie in.

Wanneer is aangetoond dat iemand in drugs handelt, wordt altijd de politie ingeschakeld. Ouders/verzorgers worden betrokken voor zover dat toegestaan is. Daarnaast neemt de onderwijsinstelling haar eigen maatregelen.

2.4 Nicotinevrije onderwijsinstelling

Een nicotinevrije onderwijsinstelling maakt duidelijk dat roken, vapen en het gebruik van andere nicotineproducten niet bij de onderwijsomgeving horen. De instelling stelt grenzen aan het gebruik en biedt studenten en medewerkers die willen stoppen passende ondersteuning.

Het wettelijk verplichte rookvrije schoolterrein vormt de basis. Daarnaast kan de instelling afspraken maken over nicotinegebruik tijdens de onderwijsdag, de voorbeeldrol van medewerkers en de begeleiding van studenten.

1. Maak duidelijke afspraken

- Leg in het beleid vast dat het roken, vapen en het gebruik van andere tabaks- en nicotineproducten in de gebouwen en op het onderwijsterrein niet zijn toegestaan.
- Overweeg nicotinevrije onderwijstijden: spreek af dat studenten gedurende hun onderwijsdag en medewerkers tijdens hun werktijd geen tabaks- of nicotineproducten gebruiken, ook niet tijdens pauzes en tussenuren buiten het terrein.
- Leg vast hoe de instelling handelt wanneer een student de regels overtreedt. Maak bijvoorbeeld afspraken over het aanspreken van studenten en het eventueel tijdelijk innemen en teruggeven van nicotineproducten.
- Communiceer de afspraken regelmatig en duidelijk naar studenten, medewerkers en ouders/opvoeders. Bijvoorbeeld via nieuwsbrieven, de studiegids, mentorlessen of introductiebijeenkomsten.
- Spreek met medewerkers af dat zij niet roken of vapen in het zicht van studenten, ook niet direct buiten het onderwijsterrein. Zo ondersteunen zij de nicotinevrije norm.

2. Zorg dat de afspraken worden nageleefd

Studenten moeten weten wat de regels zijn en hoe de instelling daarop reageert.

- Spreek af wie verantwoordelijk is voor de handhaving en zorg dat medewerkers weten wat er van hen wordt verwacht.
- Overweeg te werken met een vaste groep medewerkers die een actieve rol heeft in de handhaving.
- Maak met duidelijke borden en/of stoeptegels zichtbaar dat het onderwijsterrein rook- en vapevrij is.
- Combineer handhaving met aandacht voor nicotineafhankelijkheid. Ga bij herhaalde overtredingen in gesprek met de student en bespreek welke ondersteuning passend is.

Besteed aandacht aan de omgeving van de instelling

Een nicotinevrij onderwijsterrein kan ertoe leiden dat studenten tijdens pauzes en tussenuren net buiten het terrein gaan roken of vapen. Hierdoor blijft nicotinegebruik zichtbaar en kan overlast ontstaan in de omgeving van de instelling.

- Besteed daarom ook aandacht aan plekken direct rondom het terrein waar studenten samenkomen om te roken of vapen.
- Zoek samenwerking met de gemeente, bijvoorbeeld de wijkregisseur of wijkmanager wanneer nicotinegebruik zich verplaatst naar de openbare ruimte rondom de instelling.
- Bespreek met de GGD en gemeente welke mogelijkheden er zijn om ook de omgeving rond de instelling rook- en vapevrij te maken.

3. Help studenten die roken of vapen

Een student die blijft roken of vapen, kan afhankelijk zijn van nicotine. Zorg daarom dat medewerkers weten hoe zij hierover in gesprek kunnen gaan en waar zij een student naartoe kunnen verwijzen.

- **Betrek een preventiedeskundige van de lokale instelling voor verslavingszorg of GGD**. Deze kan meedenken over gesprekken met studenten, scholing voor medewerkers, het betrekken van ouders/verzorgers en beschikbare stoopondersteuning. Ook kan een preventiegesprek passend zijn voor een student die nog niet wil stoppen.
- Spreek af wie binnen de instelling het gesprek voert wanneer blijkt dat een student nicotine gebruikt. Overweeg medewerkers te laten trainen in het signaleren van nicotinegebruik en het voeren van een open gesprek.
- Leg vast hoe ouders/verzorgers bij minderjarige studenten worden betrokken. Betrek bij meerderjarige studenten ouders/verzorgers of andere naasten in overleg met de student en volgens de geldende privacyregels.
- Zorg dat medewerkers weten welke professionele stoopondersteuning voor jongeren beschikbaar is en hoe zij daarnaar kunnen verwijzen. Op Ikstopnu.nl/jong staat informatie voor jongeren over stoppen met roken en vapen. Het Stopplan vapen helpt jongeren vanaf 14 jaar om een persoonlijk stopplan te maken.
- Maak hulp gemakkelijk bereikbaar. Bespreek bijvoorbeeld of een student een afspraak voor stoopondersteuning onder onderwijstijd kan bijwonen.
- Bedenk samen met studenten activiteiten voor pauzes, zodat zij elkaar ook op andere manieren kunnen ontmoeten.
- Werk naast de lokale instelling voor verslavingszorg en de GGD ook samen met jeugd- en jongerenwerkers en schoolmaatschappelijk werkers om stoppen en gestopt blijven te ondersteunen.

Vergeet medewerkers niet
Informeer ook hen over mogelijkheden om te stoppen, bijvoorbeeld via Ikstopnu.nl. Maak duidelijk welke afspraken tijdens het werk gelden en welke steun de werkgever kan bieden.

4. Verbind de aanpak met het bredere beleid

Neem de nicotinevrije onderwijsinstelling op in de bredere aanpak van middelenpreventie. Zorg dat de onderdelen elkaar versterken:

- **Beleid:** welke afspraken gelden en hoe worden deze gehandhaafd?
- **Educatie:** welke preventieve educatie past bij de leeftijd en het opleidingsniveau van de studenten?
- **Signalering en begeleiding:** hoe herkent de instelling nicotinegebruik en welke begeleiding en stoopondersteuning zijn beschikbaar?
- **Omgeving van de student:** hoe betrekt de instelling ouders/verzorgers, passend bij de leeftijd en zelfstandigheid van de student?

Zie de website van Helder op School voor meer informatie.

3. Richtlijnen en adviezen

3.1 Richtlijnen voor het opstellen van middelenbeleid

Bij het opstellen of actualiseren van middelenbeleid moet een mbo-instelling rekening houden met de geldende wet- en regelgeving. Binnen deze wettelijke kaders bepaalt de instelling welke aanvullende regels zij hanteert.

Helder op School adviseert mbo-instellingen om duidelijke afspraken te maken over nicotine-, alcohol- en drugsgebruik en deze vast te leggen in instellingsbreed beleid.

Advies van een deskundige

Voor advies over het opstellen en uitvoeren van middelenbeleid kan de instelling terecht bij een preventiedeskundige van de regionale instelling voor verslavingszorg of bij de Gezonde School-adviseur van de GGD.

In deze paragraaf geven we richtlijnen en adviezen over:

1. Regels over nicotine.
2. Regels over alcohol.
3. Regels over drugs.
4. Maatregelen bij overtreding.
5. Handelen wanneer een student onder invloed is.
6. Controles op het bezit en gebruik van nicotine, alcohol en drugs.
7. Privacy en gegevensverwerking.
8. Alcohol en drugs tijdens feesten en evenementen.
9. Alcohol en drugs tijdens studiereizen, excursies en andere activiteiten.
10. Middelengebruik tijdens stages.
11. Begeleiding en doorverwijzing bij zorgen over middelengebruik.

❶ Regels over nicotine

Voor bekostigde mbo-instellingen geldt een wettelijk rookverbod in de gebouwen en op het gehele onderwijsterrein. Leg in het schoolbeleid vast welke regels gelden en beschrijf hoe de instelling handelt wanneer deze worden overtreden. Dit verbod geldt ook voor vapes, zowel met als zonder nicotine. De instelling moet het rookverbod instellen, zichtbaar aanduiden en actief handhaven.

Advies van Helder op School

Streef naar een volledig nicotinevrije onderwijsomgeving. Dit betekent dat er duidelijke afspraken zijn over roken, vapen en het gebruik van nicotinezakjes (snus) door studenten, medewerkers, ouders/verzorgers en bezoekers. Meer informatie en praktische adviezen staan in paragraaf 2.4 (Nicotinevrije onderwijsinstelling).

❷ Regels over alcohol

Een mbo-instelling kan de gebouwen en het gehele onderwijsterrein alcoholvrij maken. Leg daarnaast vast dat studenten en medewerkers tijdens onderwijstijd en onderwijsactiviteiten geen alcohol gebruiken en niet onder invloed van alcohol zijn.

Het is wettelijk verboden om alcohol te verkopen of te verstrekken aan iemand jonger dan 18 jaar. Jongeren onder de 18 jaar mogen op voor publiek toegankelijke plaatsen geen alcohol bij zich hebben.

Advies van Helder op School

Neem deze afspraken op in het beleid en hanteer voor alle studenten dezelfde regels. Ga bij een vermoeden van problematisch alcoholgebruik in gesprek met de student. Vraag zo nodig advies aan een preventiedeskundige van de regionale instelling voor verslavingszorg of de GGD. Zij kunnen behulpzaam zijn bij een gesprek met studenten.

❸ Regels over drugs

Het bezit en gebruik van softdrugs, waaronder cannabis, zijn in Nederland niet legaal. Het bezit van maximaal 5 gram cannabis voor eigen gebruik wordt bij volwassenen doorgaans gedoogd: de drugs kunnen in beslag worden genomen, maar het Openbaar Ministerie gaat in beginsel niet over tot strafvervolging. Het gedoogbeleid betekent dus niet dat het bezit wettelijk is toegestaan.

Een mbo-instelling kan het bezit, gebruik, verstrekken en verhandelen van drugs verbieden in de gebouwen, op het onderwijsterrein en tijdens onderwijsactiviteiten. Dit verbod kan ook gelden voor hoeveelheden die volgens het landelijke beleid worden gedoogd.

Het bezit van harddrugs, het bezit van meer dan 5 gram cannabis en het verhandelen van drugs kunnen aanleiding geven tot strafrechtelijk optreden.

Advies van Helder op School

Leg de regels over drugs vast in het beleid. Ga bij een vermoeden van problematisch gebruik in gesprek met de student. Bij ernstige verdenkingen op dealen, dient de politie te worden ingeschakeld. Vraag in deze gevallen advies aan een preventiedeskundige van de regionale instelling voor verslavingszorg of GGD. Zij kunnen behulpzaam zijn bij een gesprek met een jongere en u adviseren in het geval van dealen.

❹ Maatregelen bij overtreding

Beleid is vooral effectief wanneer ook duidelijk is wat de gevolgen zijn van een overtreding. De instelling bepaalt welke maatregelen passend zijn en legt deze vast in het beleid. Mogelijke maatregelen zijn:

- Schorsing, met inachtneming van de wettelijke voorwaarden.
- Tijdelijke verwijdering van school.
- Uitsluiting van bepaalde activiteiten (uitstapjes, excursies etc.)

Advies van Helder op School
Niet alleen het beschrijven van de consequenties is belangrijk, maar ook de uitvoerbaarheid van de maatregelen. Leg ook vast wie toezicht houdt op de handhaving en uitvoering van de maatregelen (conciërges, docenten, beveiligers, locatieleiding, etc.).

❺ Handelen wanneer een student onder invloed is

Wanneer een student vermoedelijk onder invloed is, staan de gezondheid en veiligheid voorop. Het is raadzaam om:

- De student uit de les of activiteit te halen.
- De ouders/verzorgers van de student te informeren voor zover dit toegestaan is. Maak bij meerderjarige studenten niet automatisch contact met de ouders/verzorgers.
- De student onder begeleiding naar huis te sturen: ouders/verzorgers komen hem of haar ophalen.
- Een duidelijke sanctie voor de student vast te leggen.
- Op een later moment een gesprek aan te gaan met de student en indien toegestaan de ouders/verzorgers.

Advies van Helder op School
Leg in het reglement en het incidentenprotocol vast hoe de school handelt bij vermoedelijke intoxicatie.

❻ Controles op het bezit en gebruik van nicotine, alcohol en drugs

Om de regels kracht bij te zetten, kan de instelling preventieve controles uitvoeren. Juridisch gezien mag een aantal controles uitgevoerd worden mits alles in het reglement transparant en duidelijk is vastgelegd. Als de instelling zowel aangekondigde als onaangekondigde controles wil uitvoeren, moet zij beide vormen vooraf beschrijven in het reglement.

Hieronder worden vier vormen van controle besproken:

A. Fouilleren.
B. Alcohol- en drugstesten.
C. Kluiscontroles.
D. De inzet van drugshonden.

A. Fouilleren en controleren van tassen

Medewerkers hebben geen algemene bevoegdheid om studenten tegen hun wil te fouilleren of persoonlijke bezittingen te doorzoeken. Een medewerker kan een student wel vragen om vrijwillig mee te werken, bijvoorbeeld door zelf de inhoud van een tas te tonen. Van vrijwillige medewerking is alleen sprake wanneer de student daadwerkelijk vrij is om te weigeren.

B. Alcohol- en drugstesten

Alcohol- en drugstesten leveren informatie op over de gezondheid van een student. Voor de verwerking van dergelijke gegevens gelden strenge privacyregels. De onderwijswetgeving biedt geen specifieke wettelijke grondslag voor het afnemen van alcohol- en drugstesten bij studenten.

Advies Helder op School

Neem geen alcohol- of drugstesten af bij studenten tijdens onderwijsuren. Naast de bovenstaande wettelijke implicaties, kunnen testen de vertrouwensrelatie tussen de school en de student verstoren. Daarnaast is er, afhankelijk van de gebruikte testen, kans op een onjuist testresultaat (vals positief of negatief). Het aangaan van een gesprek met de student kan meer effect hebben. Zie ook de pijler Signaleren op de website van Helder op School.

C. Kluiscontroles

Het doorzoeken van kluisjes is toegestaan. Het kluisje is tijdelijk ter beschikking gesteld aan de student, maar blijft eigendom van de school. Wel zijn er twee voorwaarden:

1. Het reglement benoemt de (vormen van) kluiscontrole.
2. De student moet toestemming geven voor het doorzoeken van in het kluisje aanwezige persoonlijke eigendommen zoals tassen en jassen. Geeft de student de toestemming niet, dan mogen de spullen van de student niet doorzocht worden.

Advies van Helder op School

Houd bij kluiscontroles rekening met de volgende punten:

- Voer de kluiscontrole altijd uit in tegenwoordigheid van de student, zodat er geen onzekerheid of verwarring over de vondst kan ontstaan;
- Laat de controle door minimaal twee personen uitvoeren, zodat er een getuige aanwezig is;
- Laat de controle liefst door een buitenstaander (bijvoorbeeld een beveiliger) doen. Docenten hebben immers ook een vertrouwensfunctie.

D. Drugshonden

De inzet van drugshonden om drugs in bijvoorbeeld kluisjes op te sporen, is juridisch gezien mogelijk. Voorwaarden voor het inzetten van drugshonden:

- De controle en de gevolgen hiervan moeten in het reglement opgenomen zijn.
- Stel ouders zowel voorafgaand als na afloop van de drugshondencontrole op de hoogte, ook als er geen drugs gevonden zijn. Dat laatste kan een positieve uitwerking op de ouders hebben.
- Drugscontrole met honden en politie: zodra men drugs vindt is er kans dat aangifte tegen een jongere of jongvolwassene plaatsvindt. Bij het vastleggen van een aangifte is sprake van persoonsgegevens (die een onderwijsinstelling verstrekt). Samenwerking met de politie is in dit geval een vereiste.

Voor het gebruik van drugshonden, zal een school een commercieel bedrijf moeten inschakelen. Het is belangrijk om het profiel van dit bedrijf te controleren op ervaring. Vaak lukt dit echter niet. Daarnaast is het inhuren van 2 honden raadzaam. Deze kunnen elkaar afwisselen met zoeken, zodat de honden slechts een korte tijd op het onderwijsterrein aanwezig zijn. De honden kunnen maximaal 20 minuten werken en hebben vervolgens een pauze van 20 minuten nodig.

Advies van Helder op School
Beschouw het inzetten van drugshonden niet als een preventieve maatregel, maar als een uiterste maatregel in uitzonderlijke, zwaarwegende omstandigheden. Een dergelijke controle is ingrijpend en kan het veilige onderwijsklimaat en het vertrouwen tussen studenten en medewerkers schaden. Helder op School raadt de inzet van drugshonden daarom af.

❼ Privacyregelgeving en controles

Bij het uitvoeren van het middelenbeleid moet de instelling rekening houden met de AVG en andere toepasselijke privacyregels.

Besteed in ieder geval aandacht aan de volgende vragen:

- Worden er na controle aantekeningen gemaakt en vastgelegd? Is er sprake van verwerking van persoonsgegevens?
- In het privacybeleid voor de studenten dient vastgelegd te zijn waarom controle plaatsvindt, waar de gegevens worden opgeslagen, hoe lang en wat de rechten van de studenten zijn.
- In geval er een strafbare hoeveelheid drugs wordt gevonden, is er ook sprake van bijzondere persoonsgegevens. Hoe wordt hiermee omgegaan? Wordt politie ingelicht? Wordt er aangifte gedaan? Omschrijf ook dit in het reglement.

❽ Alcohol en drugs tijdens feesten en evenementen

Formuleer een eenduidig beleid voor feesten en evenementen die door of onder verantwoordelijkheid van de instelling worden georganiseerd en leg dit ook in het reglement vast. Volgens de wet mag een jongere onder de 18 jaar geen alcohol in bezit hebben en mag ook niet aan hen worden verstrekt.

Advies van Helder op School:

- Organiseer alcoholvrije feesten en evenementen voor alle studenten, ongeacht hun leeftijd. Maak geen afzonderlijke regels voor studenten onder en boven de 18 jaar. Het voorkomt dat de instelling het drinken vanaf 18 jaar stimuleert.
- Laat ook medewerkers en andere begeleiders geen alcohol en drugs gebruiken. Zij hebben een voorbeeldfunctie en moeten bij incidenten kunnen handelen.

Het gebruik van alcohol- en drugstesten tijdens feesten

Een aankondiging van alcoholblaastesten kan ontmoedigen dat jongeren indrinken voordat zij naar een schoolfeest gaan. Dit kan een positieve uitwerking hebben voor het verloop van de avond. Mocht de mbo-instelling gebruik maken van blaastesten, leg dan onderstaande vast in het reglement:

- Hoe de registratie van de uitslag van de test verloopt. (Vastleggen van de uitslag is niet mogelijk, zie B. alcohol- en drugstesten op school).
- Hoe gehandeld wordt bij een uitslag die op alcoholgebruik wijst (bv. niet deelnemen aan het feest, contact met de ouders).
- Hoe medewerkers, ouders/verzorgers en studenten vooraf worden geïnformeerd en worden gewezen op hun verantwoordelijkheid
- Wie de testen afneemt. Bij het inzetten van een externe partij wordt de vertrouwensband tussen studenten en medewerkers niet geschaad. Wanneer docenten zelf de test afnemen, is ons advies dat meerdere docenten afwisselend 2 aan 2 de testen afnemen. Voorkom dat studenten door hun eigen docent gecontroleerd worden.

Drugstesten worden afgeraden. Een positieve uitslag betekent niet bij iedere test dat een student op dat moment onder invloed is. De betekenis van de uitslag hangt af van het middel, het tijdstip van gebruik en de gebruikte test.

⑨ Alcohol en drugs tijdens werkweken

Formuleer een eenduidig beleid voor werkweken en leg dit vast in het reglement. Jongeren onder de 18 jaar mogen geen alcohol bij zich hebben op voor publiek toegankelijke plaatsen. Docenten en begeleidende ouders hebben 24/7 een verantwoordelijke rol, ook voor hen is het verstandig om werkweken alcoholvrij te houden.

Advies van Helder op School:

- Maak geen onderscheid tussen studenten onder en boven de 18 jaar en houd de werkweek voor alle studenten alcoholvrij. Het voorkomt dat de instelling het drinken vanaf 18 jaar stimuleert. Een uniforme regel is duidelijker en beter uitvoerbaar dan verschillende regels voor verschillende leeftijdsgroepen.
- Naast een voorbeeldrol hebben docenten en ouders/verzorgers die als begeleiders meegaan 24/7 de verantwoordelijkheid voor de studenten. Mochten zich calamiteiten voordoen, dan moet een begeleider nuchter en snel kunnen ingrijpen, ook omdat de school in deze gevallen altijd verantwoordelijk is. Dus ook voor docenten en begeleiders geldt: geen alcohol op werkweken.
- Besteed in het beleid expliciet aandacht aan reizen naar het buitenland. Daar kan andere of strengere wetgeving gelden voor de leeftijdsgrens, het bezit en gebruik van alcohol en het bezit en gebruik van drugs. Ook buitenlandreizen kunnen het beste voor iedereen alcohol- en drugsvrij gehouden worden.
- Leg de regels en consequenties/sancties vast in het beleid.
- Communiceer het beleid vlak voor de werkweek nog een keer aan de studenten, medewerkers en begeleidende ouders/verzorgers. Wijs vooral ook ouders/verzorgers en docenten op hun verantwoordelijke rol.

⑩ Middelengebruik tijdens stages

Op het mbo worden beroepsgerichte stages aangeboden. Deze stages kunnen in de horeca zijn, waar men zich moet houden aan de Alcoholwet, de regels over arbeid door jongeren en de afspraken van de mbo-instelling en het stagebedrijf. Voor stages in de horeca geldt onder meer:

- Studenten jonger dan 16 jaar mogen in beginsel niet werken in een horecaruimte waar alcohol wordt of kan worden geschonken.
- Studenten van 16 en 17 jaar mogen onder voorwaarden in een café of restaurant werken en alcohol aan gasten verstrekken. Zij mogen zelf geen alcohol kopen of gebruiken.

Advies van Helder op School:

- Geef geen vak gerelateerde lessen die het proeven van alcoholhoudende dranken behelzen (bv. wijnproeverijen). Zo voorkomt de instelling discussies met studenten over het reglement (niet tijdens lesuren drinken) en discussies met ouders van studenten die niet willen dat hun kind alcohol drinkt.

Bespreek tijdens een les of in het voorbereidend gesprek op de stage de volgende punten:

- Informeer de studenten over het bestaan van het rookbeleid en ADM-beleid bij een werkgever en bespreek hoe zij zich hieraan behoren te conformeren. Lees hier meer.
- Informeer de studenten hoe zij om moeten gaan met een vrijdagmiddagborrel: niet drinken om het eigen imago niet te schaden.

Informeer de studenten over de gevolgen van dronkenschap in het verkeer. Men mag niet onder invloed een vervoersmiddel besturen. Hier vallen ook heftrucks, grasmaaiers en andere werk gerelateerde vervoersmiddelen onder. Lees hier meer.

⑪ Begeleiding en doorverwijzing bij zorgen over middelengebruik

Wanneer medewerkers signalen opvangen die kunnen wijzen op middelengebruik, kan de instelling de volgende stappen volgen:

- Ga een gesprek aan met de betreffende student over de vermoedens. Geef de student te allen tijde het gevoel dat het gesprek in vertrouwen wordt behandeld.
- Vraag advies over eventuele vervolggesprekken bij de regionale instelling voor verslavingszorg. De contactpersoon van de instelling voor verslavingszorg of GGD kan verwijzen indien nodig.
- Bespreek bij problematisch gebruik de student in het overleg van het zorgteam.
- Bij studenten onder de 16 jaar is toestemming van de ouders noodzakelijk.
- Studenten van 16 jaar en ouder geven zelf toestemming voor de bespreking in het zorgadviesteam.

Meer informatie over signaleren en gesprekstechnieken (bijvoorbeeld een signaleringsmodule voor docenten) kan de mbo-instelling krijgen via een preventiewerker van de regionale instelling voor verslavingszorg of de GGD. Zie ook de pijler Signaleren op de website van Helder op School.

3.2 Advies voor alcohol-, drugs- en medicijnbeleid voor medewerkers

Het is belangrijk dat voor alle medewerkers en vrijwilligers duidelijk is welke regels gelden voor het gebruik van alcohol, drugs en medicijnen. Een mbo-instelling kan deze afspraken vastleggen in een alcohol-, drugs- en medicijnbeleid (ADM-beleid). Daarmee neemt de instelling verantwoordelijkheid voor het welzijn en de veiligheid van medewerkers en studenten. Een ADM-beleid werkt preventief en waarborgt de kwaliteit van het werk en de productiviteit van alle medewerkers.

Medewerkers en vrijwilligers hebben een voorbeeldfunctie en zijn verantwoordelijk voor de begeleiding en veiligheid van studenten. Zij moeten hun werk veilig kunnen uitvoeren en bij calamiteiten adequaat kunnen handelen. Daarom adviseren wij om vast te leggen dat zij tijdens werktijd en onderwijsactiviteiten geen alcohol of drugs gebruiken en hun werkzaamheden niet onder invloed uitvoeren. Dit geldt ook voor activiteiten buiten de instelling, zoals excursies en meerdaagse reizen. Ook gebruik vóór werktijd kan het functioneren tijdens het werk beïnvloeden.

Een ADM-beleid omvat meer dan regels en maatregelen bij overtredingen. Het beschrijft ook:
- hoe de instelling medewerkers informeert en bewust maakt van de risico's van middelengebruik;
- hoe signalen van mogelijk problematisch gebruik worden herkend;
- welke ondersteuning beschikbaar is;
- welke normen en waarden de instelling wil uitdragen en welk voorbeeldgedrag daarbij hoort.

Wij raden aan om de ondernemingsraad te betrekken bij het opstellen of wijzigen van het ADM-beleid en het beleid juridisch te laten toetsen.

Zie ook de Handreiking Alcohol- drugs- en medicijnbeleid

4. Wet- en regelgeving

Alcoholwet

De Alcoholwet bevat regels voor de verkoop, verstrekking en het gebruik van alcohol. Zo is het verboden om alcohol te verkopen of te verstrekken aan jongeren onder de 18 jaar en stelt de wet regels aan waar en onder welke voorwaarden alcohol mag worden verkocht of geschonken.

Meer informatie: Alcoholwet

Tabaks- en rookwarenwet

De Tabaks- en rookwarenwet bevat regels om het gebruik van tabak en aanverwante producten, zoals vapes, te beperken. De wet regelt onder andere de verkoop en reclame van tabaksproducten en vapes en bevat regels over rookvrije omgevingen.

Meer informatie: Tabaks- en rookwarenwet

Opiumwet

De Opiumwet regelt welke drugs in Nederland verboden zijn en stelt regels over het bezit, produceren, verkopen en vervoeren van deze middelen. De middelen zijn ingedeeld in verschillende lijsten, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen onder andere harddrugs en softdrugs.

Meer informatie: Opiumwet

5. Dealen binnen de onderwijsinstelling

Wat is dealen?

Onder dealen wordt verstaan: het verkopen, afleveren of verstrekken van drugs aan anderen. Het maakt daarbij niet uit of hiervoor wordt betaald; ook het gratis uitdelen van drugs valt hieronder.

Het bezit van een grotere hoeveelheid drugs kan een aanwijzing zijn voor handel, maar bewijst niet automatisch dat iemand dealt.

Het bezit, de verkoop, de verstrekking en het vervoer van drugs zijn op grond van de Opiumwet verboden. Voor volwassenen geldt bij het bezit van maximaal 5 gram cannabis voor eigen gebruik een gedoogbeleid: de drugs kunnen in beslag worden genomen, maar doorgaans vindt geen strafvervolging plaats. Meer informatie is te vinden in de Opiumwet.

Wat kan de instelling doen bij een vermoeden van dealen?

Een vermoeden van dealen vraagt om zorgvuldig handelen. Het beste is dat er eerst een gesprek gevoerd wordt met de student. Zorg dat bij dit gesprek twee medewerkers aanwezig zijn en presenteer een vermoeden niet als vaststaand feit.

Het gesprek kan verschillende uitkomsten hebben:

1. **Het vermoeden blijkt ongegrond**. Bied de student excuses aan en corrigeer onjuiste informatie die met anderen is gedeeld.
2. **De student bekent** en de instelling neemt maatregelen. Doe in elk geval altijd melding of aangifte bij de politie.
3. **De student ontkent, maar het vermoeden blijft bestaan.** De politie is dan aan zet om nader onderzoek te doen. Maak over dit soort situaties afspraken met de politie.

Wat kan de instelling doen wanneer dealen is vastgesteld?

Wanneer is vastgesteld dat een student dealt, neem dan als instelling ook eigen maatregelen.

- Informeer de ouders/verzorgers van de student. Licht ook de student begeleider, de school loopbaanbegeleider, de zorgcoördinator en de mentor in.
- Afhankelijk van de ernst van de overtreding, kan de instelling de student schorsen of verwijderen. Een leerplichtige student mag pas definitief worden verwijderd wanneer een andere onderwijsinstelling bereid is de student toe te laten.
- Informeer indien nodig de studenten op de instelling over het voorval via hun mentor of begeleider.
- Overweeg ook een brief naar de ouders/verzorgers te sturen of een bericht op de website van de instelling te plaatsen met daarin een nuchtere beschrijving van het incident en de maatregelen die de instelling heeft genomen.

Communicatie na een incident

Een ernstig of onverwacht incident kan leiden tot onrust onder studenten, medewerkers, ouders/verzorgers en tot vragen van de media. Neem daarom in het calamiteitenplan op wie namens de instelling het woord voert en hoe intern en extern wordt gecommuniceerd. Geef een feitelijke en zorgvuldige toelichting op de maatregelen die de instelling heeft genomen om de veiligheid te herstellen en herhaling te voorkomen.

Een incident kan aanleiding zijn om op een later moment bredere aandacht te besteden aan de risico's van dealen en middelengebruik. Doe dit los van de individuele casus en voorkom dat studenten kunnen herleiden over wie het gaat.

6. Meer informatie en ondersteuning

Meer informatie over Helder op School en de verschillende onderdelen van het programma staat op de website van Helder op School.

Voor vragen over het opstellen of uitvoeren van middelenbeleid kan de mbo-instelling contact opnemen met een preventiewerker van de regionale instelling voor verslavingszorg of met de Gezonde School-adviseur van de GGD.

Meer informatie:
www.alcoholinfo.nl
www.drugsinfo.nl
www.ikstopnu.nl
www.ikstopnu.nl/stopplan

Colofon

Helder op School, Trimbos-instituut, Utrecht

Ontwerp & productie
The Creative Hub

Beeld
Gettyimages.nl

© 2026, Trimbos-instituut, Utrecht
Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze opgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande toestemming van het Trimbos-instituut.